

ምዕራፍ 7

ሰሎሞን ዚሰርሐ ቤተ መቅደስ (ዘክ. 22:6)

ኣብ ምድረ በዳ ኣገልግሎት ዝነበራ ድንኳን፡ ቤተ እስራኤል ናብ ሃገርም ድንጋሪ ምእታዎም ኣገልግሎታ ብምቕጻል ክሳብ ሰሎሞን ዝሰርሐ ቤተ መቅደስ ማእከል ኣምልኾ ነበረት። ካልኣይ ንጉሠ እስራኤል ዝነበረ ዳዊት፡ ቤተ መቅደስ ክሰርሐ ሓሰበ፡ እግዚኣብሔር ከኣ ንሱ ቤት ክሰርሓሉ ከም ዘይክእል ነገሮ። ምኽንያቱ ብኢድካ ደም ሰብ ስለ ዝፈሰሰን፡ ተዋግኣይ ስለ ዝኾንካን ንዓይ ቤት ኣይትሰርሓለይን ኢኻ፤ እንተኾነ ምእንቲ ባህጊ ልብኻ ካብ ኣብራኽካ ዝወጽእ ውላድ ሰላማዊ ሰብ፡ ንሱ ንስመይ ቤት ይሰርሓለይ ብምባል ንዳዊት ነገሮ (ዘክ. 22:6-10) ።

እግዚኣብሔር ቅድሚ ዝኾነ ነገር ምግባርና፡ ኣብ ቅድሚኡ ዘለና ዝተቐደሰ ሕይወት'ዩ ዝርኢ። ብዙኃት ሰባት ብዘይተቐሰደ ሕይወት ፍቕሪ ዘይብሉ ሕይወት እናሃለዉ ኣብ ኣገልግሎት ቤት እግዚኣብሔር እናተመለሱ ክደኽሙ ይርኣዩ እዮም። ቃሉ ግን ከምዚ ይብል። እነሆ፡ ንእኡ ምእዛዝ ካብ መሥዋዕቲ፡ ናብ ቃሉ ጽን ምባል ድማ ካብ ስብሒ ደዓውል ይበልጽ (ዮሴፍ. 15:22) ።

ከምቲ ናይ እግዚኣብሔር ቃል፡ ሰሎሞን ኣብ ዘመኑ ንቤት እግዚኣብሔር ዝኸውን መቅደስ ሰርሐ። ኣብ ታሪኽ ሕዝቢ እስራኤል ምስራሕ ቤተ መቅደስ ዕቤት መንፈሳዊ ሕይወት ዝገልጽ ክኸውን ከሎ፡ ኣብ ምድረ በዳ ዝተጀመረ፡ ኣብ ውሽጢ ድንኳን ዝፍጸም ዝነበረ ኣምልኮተ እግዚኣብሔር፡ ሕጂ ንጉሥ ሰሎሞን ኣብ ዝሰርሐ ብሹብዓተ ዓመት ዝተሰርሐ ቤተ መቅደስ ምፍጻሙ ብርግጽ ነቲ ሕዝቢ ዓቢይ ለውጥን ነዞም ስዒቦም ተዘርዚሮም ዘለዉ ዓቢይቲ ነገራት ከም ዘስተውዕሉ ዝገብር እዩ።

- ኣብ ዕረፍትን ኣብ ሰላምን ምንባርም
- ዝመርሖም ሰላማውን መንፈሳውን ንጉሥ ምኻኑ
- ቀዋሚ ናይ ኣምልኾ ማእከል ምርካቦም

ኣብ ዕረፍትን ኣብ ሰላምን ምንባርም፤ ዕረፍትን ሰላምን ናይቶም ብኪዳን ዘለዉ ሕዝቢ ምልክት ናብርኣም እዩ። ኣብ ዝተኸበት ከተማ ዝነበር እኳ እንተኾነ፡ ዘደንቐ ምሕረት ዝጋረዶ እዩ። እዚ ኸኣ ናይ ኪዳን መግለጺ እዩ። እግዚኣብሔር ምሳኹም እንተኾይኑ ደጋዊ ህውከት ንናይ ውሽጥኹም ሰላም ኣየናውጽን እዩ። ምኽንያቱ ቃሉ ከምዚ ይብል እቲ ንኹሉ ምርዳእና ጸብለል ዝብል ሰላም ኣምላኽ ድማ ንልብኹምን ሓሳብኹምን ብክርስቶስ ኢየሱስ ገይሩ ክሕልዎ እዩ (ፊሊ. 4:7) ። እዚ ሰላም ዝስመዓኩም ካብ ኮነ እግዚኣብሔር ብሓቀኛ ቃሉ ኣብ ውሽጥኹም ይሰርሕ ኣሎ እሞ ንእግዚኣብሔር ኣመስግኑ።

መንፈሳዊ ሹም ፤ ዓቢይ ጽምአትን ናፍቕትን ምድርና ንእግዚኣብሔር ዘቐድም መራሒ ምርኣይ እዩ። ንጉሥ ሰሎሞን ንእግዚኣብሔር ዘቐደመ መራሒ ሕዝቢ ነበረ። ቅድሚ ቤተ መንግሥቲ፡ ቤተ መቅደስ ምስርሑ እግዚኣብሔር ኣብ ልቡ ዘለዎ ስፍራ ዘመልከት እዩ። ስለዚ ኸኣ ኣብ ዘመኑ ሰላም ነበረ ። እቲ ሕዝቢ ውን ዘለዎ በረኽት ክማቐል ኢና እንርእዮ። ኩሎም መራሕቲ ከም ሰሎሞን ንእግዚኣብሔር እንተዘይኣንገሱ ዘመኖም ብውግእ ዕድሚኦም ከኣ ብኩናት'ዩ ዝዛዘም።

ማእከል ኣምልኾ ፤ ሕዝቢ እግዚኣብሔር ምስ እግዚኣብሔር ዝራኽቡሉ ብምኻኑ ኣገዳስነቱ ኣየተሓትትን እዩ። ማእከል ኣምልኾ ፡ ናይቲ ንጉሥ መንግሥቲ ስለ ዝኾነ፡ ኣብኡ ኣዋጅ ንጉሥን እግባይ ሕዝቢን ከኣ ይስማዕ። ኣብኡ ናይቲ ንጉሥ ክብሪ፡ ናይቲ ሕዝቢ ከኣ ሓጐስ ኣሎ። ኣብኡ መኣዲ ንጉሥን ኅብረት ሰብ ጸጋን ኣሎ። ኣብኡ ምሕረትን ፍርድን፡ መዝገብ ፍቕርን ኃይልን ይግለጽ። ከምኡ'ውን ማእከል ኣምልኾ ፍሉይ ኅብረት እንርእየሉ ስፍራ እዩ። ስለዚ ኸኣ እዮም ብዘመን መጠፍ ቤተ መቅደስ ክሰርሑ ዝተኣዘዙ።

ሕጂ ኸኣ ብወርቅን ብኸቡር ኣእማንን ዝተሓንጸ ቀዋሚ ማእከል ኣምልኽ ብምርካብም ነቶም ሕዝቢ ዓቢይ ደስታ እዩ። ንጉሥ ዳዊት ውን ኣብ ዘመኑ ዝነበሮ ዓቢይ ናፍቆት ንናይ ያዕቆብ ኣምላኽ ዝኸውን ማኅደሪ ምስራሕቲዩ።

እቲ ሰሎሞን ዝሰርሖ ቤተ መቐደስ ዓቢይን ብወርቁ ዝወቀበን ነበረ። ብርግጽ ሰሎሞን ኣዝዩ ሃብታም ንጉሥ ብምንባሩ ቤተ መቐደስ እግዚአብሔር ከሰርሖ ከሎ፡ ንመስርሒ ቤተ መቐደስ ዘድሊ ዝነበረ ኩሉ ካብ መዝገቡ ብምሃቡ፡ ካብ እግዚአብሔር ብዝተቐበሎ ሃብቲ ንእግዚአብሔር ከም ዘኸበረ ንርኢ ኣሎና። ኣገልግሎት ድንኳን ከኣ ኣብ ዝጸበቐን ዝመልከዐን ቤተ መቐደስ ቀጸለ። ይኹን ደኣ እምበር ንሱ እቲ ዓለምን ኣብኣ ዘሎን ዝገበረ ኣምላኽ፡ ጐይታ ሰማይን ምድርን እዩ፡ ብኢድ ሰብ ኣብ ዝተሓንጸ መቐደስ ከኣ ኣይኃድርን እዩ (ግብ. 17:24) ተባሂሉ ከም ዝተጻሕፈ፡ እዚ ቤተ መቐደስ'ዚ ውን እንተኾነ ነቲ ኣምላኽ ሰማይ መኅደሪኡ ኣይነበረን።

ኣብ ውሽጡ ዝቐርቡ ዝነበሩ መሥዋዕትታት፡ ብዘመን ሙሴ ብሕጊ ዝተኣዘዙ ኣብ ውሽጢ'ታ ድንኳን ዝቐርቡ ዝነበሩ ዓይነታት መሥዋዕትታት ብምዃሮም፡ ነቲ ቅዱስ ባህ ዘብሉ ኣይነበሩን። ቅድም፡ ሕጊ እኳ ዝእዝዝ እንተ ኾነ፡ መሥዋዕትን መባእዝን፡ ዝሓርር መሥዋዕትን ምእንቲ ኃጢአት ዝቐርብ መባእዝ ኣይደለኻን፡ ብእኡ ውን ባህ ኣይበለካን" (ዕብ. 10:8) ።

መሥዋዕቲ ዘቐርቡ ዝነበሩ ካህናት ውን ብዘይ ኃጢአት ዝርኣ መንነት ኣይነበሮምን። ቃሉ ውን ከመይ ሕጊ ሙሴ ነቶም ድኹማት ዝኾኑ ሰባት ሊቃነ ካህናት ገይሩ ሸሞም (ዕብ. 7:28) ይብላና። እምበኣር ዓቢይ ብወርቁ ዝወቀበ ቤተ መቐደስ ተሃኒጹ፡ ብዙኅ መሥዋዕትታት እንተቐረቡ ፍጹም ዝኾነ ኅብረትን ሰላምን ኣይተረኽቦን። ካብዚ እንርድኦ ኸኣ ቤተ መቐደስ ክብሩ፡ መሥዋዕቲ ቅድስና፡ ክህነት ከኣ ጽድቁ ዝምጥኑ ስለ ዘይኮኑ ሓቀኛ መሥዋዕቲ፡ ፍጹም ክህነትን ዝተፈልየት መቐደስን የድሊ ምንባሩ እዩ። ይኹን ደኣ እምበር ብኹሉ ዘመናት ቃሉ ከኸብር ኪዳኑ ውን ክሕሉ ዝነበር ኣምላኽ ቀዳማይ ኪዳን ዘእርግ፡ ሓቀኛ ኅብረት ዝምስርት ሓድሽ ኪዳን ከም ተስፋ ቃሉ መስረተ። እዚ ኪዳን ከኣ ዘለዓለማዊ ሓሳቡን ቃል ተስፋኡን ንሕዝቢ ዝሕብር ነበረ። እግዚአብሔር ከምዚ ይብል ኣሎ፡- “ ምስ ሕዝቢ እስራኤልን ሕዝቢ ይሁዳን ሓድሽ ኪዳን ዝኣትወለን መዓልታት ከመጻ እየን፡ ኣነ እግዚአብሔር ተዛሪበ ኣለኹ። እዚ ኪዳን እዚ ከምቲ ካብ ሃገር ምስሪ ብኢዶም ኂዘ ከውጽኦም ከሎኹ፡ ምስ ኣቦታቶም ዝኣቶኸዎ ኪዳን ኣይኮነን። ኣነ ጐይታኦም ክነሰይሲ፡ ንሳቶም ነቲ ኪዳን ኣፍረስዎ፡ ኣነ እግዚአብሔር ተዛሪበ ኣሎኹ። ድኅሪ እዘን መዓልታት እዚኣተን ምስ ሕዝቢ እስራኤል ዝኣትዎ ኪዳን እዚ'ዩ፡ ሕገይ ኣብ ውሽጦም ከንብር፡ኣብ ልቦም ከኣ ክጽሕፎ እየ፡ ኣነ ኣምላኽም ክኸውን እየ፡ ንሳቶም ድማ ሕዝቢይ ክኾኑ እየም፡ ኣነ እግዚአብሔር ተዛሪበ ኣሎኹ። (ኤር. 31:31-33) ።

መንነት ሰብ ኣብ ተኣማንነት እግዚአብሔር ዝቐመ ጥራይ እዩ። ሰብ እኳ እንተ ዘይተኣምነ ንሱ ግን እሙን እዩ።ኩላትና ውን እንተኾነ ብሕይወት ዝቐምና፡ ንሱ ኣብ ልዕሊ ሰብ ንዘለዎ ዕላማ ንምፍጻም ብዘለዎ ትዕግሥትን ተኣማንነትን እዩ። ድኹም ዝኾነ ወዲ ሰብ ግን ንድኹም ወገኑ ዕድል ንምሃብን ኅብረቱ ንምጽናዕን ብዙሕ እዩ ዝፍተን። ዝፈረሰ ኪዳን ካብ ምሕዳስ ንላዕሊ፡ እቲ ሓደ ወገን ስለ ዘየፍረሰ ጉድለቱ ተረጋጊጹ፡ ኪዳኑ ዝሓለወ ወገን ካብ ናይ ሕልና ወቀሳ ተሓልዩ፡ ፍልልይ ኣብ ቦትኡ ተቐሚጡ፡ ሕብረት ፈሪሱ ታሪኽ ይድምደም። ብዙኅ ሓዳር፡ ብዙኃት ምሕዝነታት፡ ብዙኃት ስምምዓት ካብ ኣረጊት ኪዳን ክሓልፉ ስለ ዘይከኣሉ ዝተዓጽዉ መዝገባት ኮይኖም እዮም።

እግዚአብሔር በዚ መገዲ እንተዝነግሥ ነይሩ ንኸይውቀስ ሓቀኛ፡ ንኸይጋገ ቅኑዕ፡ ንኸይፈርድዎ ቅኑዕ ዳኛ ዶ ኣይኮነን፤ ሰብ'ኳ ኪዳኑ እንተዘይሓለወ ንሱ ግና ሰብ ንዘፍረሰ ኪዳን ብተኣማንነት ይሕሉ፡ ኅብረት ይሕድስ፡ዕድል ይህብ፡ መጀመርታ ዘይኮነስ መፈጸምታ ይርኢ። ክንደይ ሳዕ ብዘይ ምትእምማን ምስኡ

ዝነበረና ኪዳን አፍረሰና፤ ንሱኸ ከንደይ ሳዕ ተቐበለና፤ ታሪኽ ናይ ሰብ ምፍራሱ፤ ናይ እግዚአብሔር ኸኣ ዝፈረሰ ምሕዳስ እዩ።

መጽሓፍ ቅዱስ ብሓፈሻ ከንርእዮ ከሎና መጽሓፍ ኪዳን እዩ። እግዚአብሔር ምስ ውልቀ ሰባትን ሕዝብታትን ዝገበሮ ኪዳን ኢና እንረክብ። ብቐንዲ ክልተ ኪዳናት ዝተኸፍለ እዩ። እዚአቶም ከኣ ብሉይ ኪዳን (ዝቐደመ ኪዳን) ሓድሽ ኪዳን (ዝደኃረ ኪዳን) ይበሃሉ። ዝቐደመ ኪዳን ብመሠረቱ ኮነ ብኪደቱ ካብ ሓድሽ ኪዳን ዝተፈልየ እዩ። እዚ ኸኣ ሕጊ መሠረት ብምግባር ፍጹም ምሕረት ከምጽኡ ብዘይክእሉ መሥዋዕትታት ዝተሰርዐ ኪዳን እዩ። ሓድሽ ኪዳን ግን እምነት መሠረት ገይሩ ብሓቀኛን ዘለዓለማዊ ብዝኾነ ናይ ክርስቶስ መሥዋዕትነት ዝተመሥረተ ኪዳን እዩ። ንሱ ግና “እግዚአብሔር፤ ‘ንስኻ ንዘለዓለም ካህን ኢኻ’ ኢሉ ስለ ዝመሓለሉ፤ በዚ ኸኣ ኣይጠዓስን እዩ፤ ብማሕላ እዩ ካህን ዝኾነ (ዕብ. 7፡19) ብምባል ቃሉ የረጋግጽ። ካልእ ኣብ ውሽጢ ዘእንርእዮ ፍትሒ (ጻድቕነት) እግዚአብሔርን ቅዱስ ዝኾነ ባህርይን ምእንቲ ክንድገን ዘቐረበ መለክዒ ድኅነት ክኸውን ከሎ፡ወዲ ሰብ ነዚ ኣምላኻዊ መዐቀኒ ከማልእ ስለ ዘይከኣለ ንሱ ባዕሉ ፍትሒ ብምፍጻም ብፍቕሩ ንወዲ ሰብ ከድኅኖ ወሰነ። ቃሉ ከምዚ ይብል እቶም ኣቐዲምና ብክርስቶስ ተስፋ ዝገበርና፤ ንውዳሴ ኸብሩ ምእንቲ ኸንክውን፤ እቲ ብፍቓዱ ንኹሉ ነገራት ከም መደቡ ዝገብር ኣምላኽ ወረስቲ ኸንክውን ብወዱ ኃረየና (ኤፌ.1፡11)። ሕግን ነቢያትን ነዚ ቅኑዕ ዝኾነ ሓሳብ እግዚአብሔር እናኣገልገሉ ዶቦም ክሳብ ናይ ሓድሽ ኪዳን ጸራግ መገዲ ዮሃንስ መጥምቕ በጽሑ።

ሓድሽ ኪዳን ዝተመስረተ ብዘለዓለማዊ ሓሳብ እግዚአብሔር፤ ሰብ ኮይኑ ብዝተገልጸ ብመንነትን ስራሕን ኢየሱስ ክርስቶስ እዩ። እዚ ኪዳን ኣብ ናቱ ስራሕን፤ ኣብ እምነት ሰብን ዝተመስረተ እዩ። ሰብ ግን ሕጊ ዝሓተቶ ክፍጽም ዘይክእል ድኹም ብምዃኑን ሕጊ ውን ብምጥሓሱ ካብ እግዚአብሔር ተፈልየ ወደቐ። ነፍሲ ወከፍ “ነቲ ኣብ ሕጊ ሙሴ ዘሎ ከየቋረጸ ዘይፍጽም ኩሉ ርጉም ይኹን” ዝብል ጽሑፍ ስለ ዘሎ፤ እቶም ኣብ ምፍጻም ሕጊ ዝእመኑ ዘበሉ ኹሎም ኣብ ትሕቲ መርገም እዮም (ገላ. 3፡10)።

ብርግጽ ሕጊ ይእዝዝ ደኣ እምበር ክፍጽሙ ኃይሊ ስለ ዘይህብ ሰብ ሕጊ መሠረት ገይሩ ንእግዚአብሔር ደስ ከብሎ ኣይተኻእሎን። ሕጊ ደጋዊ ኣካል ደኣ ይገዝእ እምበር ውሽጣዊ ምእዛዝ ኣየምጽእን እዩ። እግዚአብሔር ከኣ ብደጋዊ ምእዛዝና ኣይከብርን እዩ። ክገዝእ ዝደሊ ውሽጥናን ፍቓድናን እዩ። እዚ ዝኸውን ከኣ ብእምነት እዩ፤ ቃሉ ብዘይ እምነት ግና ንኣምላኽ ከሥምርዎ ኣይከኣልን እዩ (ዕብ. 11፡6) ይብላና። እምነት ምስ እግዚአብሔር ዘለና ርክብ ቐንዲ ክኸውን ከሎ፡ ከምኡውን ኩሎም ነገራትና ዝቐምሉ ከውሒ እዩ። ድኅነትና፡ ኣምልኹና፡ ኣገልግሎትና፡ ኣብ ልዕሊ እምነት ዝተመስረተ እዩ። ሓድሽ ኪዳን መፈጻሚ ተስፋ ብዝኾነ ናይ ኢየሱስ ክርስቶስ ሰብ ምዃን ብምብህርዮ ዝጅምሮ። መጀመርታ ክፋል መጻሕፍቲ ሓድሽ ኪዳን ተባሂሉ ዝጽዋዕ ወንጌል እዩ።

ወንጌል ዝተባህለ ብኣርባዕተ ወንጌላውያን ዝተጻሕፈ፡ ሕይወትን ትምህርትን ጐይታ ኢየሱስ ክርስቶስ ዝገልጽ ክኸውን ከሎ፡ ኣርባዕቲኦም ወንጌላውያን ምሉእ ዝኾነ ስራሕ (ጉዕዞ) ወንጌል ጐይታ ኢየሱስ ክርስቶስ ብኣርባዕተ መኣዝናት ገሊጾም ይርከቡ። ኩሎም ዝመዝገብዎ ተመሳሳሊ እኳ እንተኾነ ገለ ገለ ዝገለጽዎ ገሊኦም ውን ዘይገለጽዎ ነገር ኣሎ። ንኣብነት፡- ኩሎም ወንጌላውያን ልደቱ ኣይመዝገቡዎን፡ መስቀሉን ትንሳኤኡን ግን ኩሎም ኣይገደፍዎን። እዚ ኸኣ ሞትን ትንሳኤን ኢየሱስ ክርስቶስ ቐንዲ ሓድነት እግዚአብሔርን ሰብን ዝቐመሉ፡ መሠረት ኪዳን ምዃኑ የርእየና። ኩሎም ፍላጻታት ብሉይ ኪዳን ናብ ሓድሽ ኪዳን ከም ዘመልክቱ፡ ከምኡውን ኩሎም ፍላጻታት ሓድሽ ኪዳን ከኣ፡ ናብ ፈጻሚ ተስፋ ኢየሱስ ክርስቶስ እዮም ዘመልክቱ። በዚ ኸኣ እግዚአብሔር ኣብ “ዘፍቅሮ፡ ብእኡ ዝተሓገዘኩ ወደይ እዚ እዩ፡ ንዕኡ ስምዕዎ” (ማቴ. 17፡5) ብምባል ኩሎም ደቂ ሰባት ንዕኡ ክሰምዑ ተዛረበ። ኣዲኡ ድንግል ማርያም ከኣ ኣብ ቃና ዘገለላ “ንሱ ዝብለኩም ኩሉ ግበሩ” (ዮሃ. 2፡6) ኢላ ነቶም ኣገልገልቲ ተዛረቡዎም። ሓዋርያትውን ማእከል ወንጌላዊ መልእኽታቶም ንሱ በይኑ ነበረ፤ ኣብቲ ናይ እምነትና ሓዋርያን ሊቀ ካህናትን ዝኾነ ኢየሱስ

አቕልቡ (ዕብ 3:1) በሉና። ኣብ ውሽጢ'ዚ ኩሉ እንርእዮ፡ ኣብ ሰማይ ኮነ ኣብ ምድሪ ዝጽበይዎ፡ እቲ ዓቢይ ፈጻሚ ተስፋ ዝተሓርደ ገንሸል እዩ። ብእኡ ኩሉ ተራኽቦ፡ ፍልልያት ተወገደ፡ ሰላም ተመሥረተ፡ ኣረጊት ሓለፈ፡ ብሥራት ተሰብከ፡ ፍቕሪ እግዚአብሔር ውን ተገልጸ።